

ΑΠΟ ΤΑ ΘΑΝΑΣΙΜΑ

ΚΑΙ ΝΥΝ ΚΑΙ ΑΕΙ

Μ' ἓνα κατάσπρο μάρμαρο, τρανὸ ἔαν τὴν Πεντέλη,
 ἔς τὸν τόρνο πῶκαν' ὁ Θεὸς τὸν ἥλιο δουλεῦμένο,
 μὲ σκαλωσιά πού νά βαστοῦν ἔς τὰ σύννεφα οἱ ἀγγέλοι
 καὶ νά σὲ βλέπη τᾶπειρο ἐκεῖ ἀνεοδασμένο!

Μὲ τοῦ Μιχαηλάγγελου ἔς τὰ χέρια τὸ κονδύλι,
 μὲ τὴν οὐράνια σκέψη του βαθεῖα ἔς τὸ μέτωπό σου
 νά νειρευθῇς ἐκείνηνα ἔς ἀθάνατη μιὰ στήλη,
 ἀδελφικὰ πρωτότερα ἀφ' οὗ μὲ τὸν Θεό σου

μιλήσης· καὶ ἔαν τὴν ἰδῇ ἔτσι τρανὰ πλασμένα
 νά πέσῃ ὁ γέρωσ ὁ Καιρὸς καὶ νά τὴν προσκυνήσῃ —
 Ἄχ! τέτοι' ἀγάπη ς' τὴ καρδιὰ σου ἔχει ἀναμμένη,
 ὦ ποιητή! — Καὶ τῶναιρο αὐτὸ σου λέν θά σδύσῃ!

Α. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ

(ἴδε σελ. 51 ἀριθ. 7)

Mendelssohn «Τραγοῦδια χωρὶς λόγια».

Venetianisches Gondellied.

Τὰ Βενετικὰ τραγοῦδια μέσα σ' αὐτὴ τὴ συλλογὴ εἶναι τρία· ἀρ. 6, 12 καὶ 29.

Καὶ στὰ τρία ἐπικρατεῖ μὲ ἀμίμητην ἀπλότητα ἡ ἴδια ἔμπνευσις, καθὼς καὶ ἡ ἴδια ρυθμικὴ κίνησις πού μεταχειρίζονται ἐν γένει ὅλοι ὅσοι γράφουν Barcarolles γιὰ νὰ εἰκονίσουν τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀπαλὴ κίνησιν τῆς βάρκας μέσα στὰ ἤρεμα νερά. Ὁ Mendelssohn δείχνεται σ' αὐτὸ τὸ εἶδος τελειότερος ἀπ' ὅλους. Ἐχουν οἱ ἄλλοι κλασσικοὶ πολὺ ὑψηλότερας ἔμπνευσεις, ἀλλὰ κἀνείς δὲν μπόρεσε νὰ ποδώσῃ τόσῳ τέλει καὶ πιστῶ ὅλη τὴν ἄφραστη μαγεῖα, ὅλο τὸ μυστικὸ καὶ ἀσύλληπτο θέλημα μιᾶς νύχτας Βενετικῆς, ὅπως ὁ Mendelssohn τ' ἀποδίδει στὸ δεύτερο ἰδίως ἀπὸ τὰ τρία τραγοῦδια (ἀριθ. 12) τοῦ ὁποῦ καὶ μιὰ μικρὴ ἀνάλυσιν θὰ προσπαθήσω νὰ δώσω ἐδῶ. Ὡ! ὅσοι νοιώθουν βαθεῖα πληγωμένη τὴν καρδιά τους, ὅσους ὁ πόνος παρakoλoυθεῖ ἀλύπητα καὶ τοὺς ξεσχίζει μὲ τὰ φαρμακωμένα νύχια του τὰ ἀσπλαγχνα, ἃς τ' ἀκούσουν τὸ θεῖο Βενετικὸ τραγοῦδι καὶ θὰ λησμονηθοῦν γιὰ λίγες στιγμὲς. Βενετὶα μαγικὴ χώρα τῶν ὀνείρων!

Πόσες φορές στὰ παιὸ βαθεῖα ὀνειροπολήματά της ἡ ψυχὴ, τὴν ἰδέαν τῆς εὐτηρίας τῆς ἀπολύτου μὲ τὸ δικό σου ὄνομα ταυτίζει, ὅταν σὲ νύχτας ἀσέλγηνης τὸ βαθὺ μυστήριον ἡ μαγικὴ γόνδoλa χαϊδεύῃ μάλα καὶ τοῦ ξακουσμένου κόλπου σου τὰ πλάττει! Ὅταν τοὺς πόνους τοὺς ἀκούμητους πού βασανίζουν τὴν καρδιά μερόνυχτα ἀποκοιμίζει γιὰ λίγο ἡ θεῖα γαλήνη! ἡ γαλήνη ἡ γλυκεῖα τῆς νύχτας τῆς ἀσέλγηνης, τῆς σιγαλῆς, πού γύνεται ἀπάνω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τὸν ξάστερο, κι' ἀπὸ τὸν μαγικὸ τὸν κόλπο κάτω, πού φαίνεται κι' ἐκεῖνος σὰν δεῦτερος οὐρανὸς μὲ τὸ καθρέφτισμα τῶν ἀστρῶν στὰ ἀκίνητα νερά του...

Ἡ γόνδoλa προχωρεῖ ἀπαλὰ καὶ ἡσυχᾶ ἐνῶ μὲ τὴν ἴδια ὀμαλὴ κίνησιν ἀκούεται μιὰ γλυκυτάτη μελωδία· εἶνε ἔρωτος θεῖο τραγοῦδι... Δὲν ἔχει ὅμως τὴν ἀσθενικὴν περιπάθειαν τοῦ Chopin, πού προξενεῖ τόσο κακὸ μὲ τὴ θλιβερά της ἀπαισιοδοξίαν σὲ μιὰ καρδιά πονεμένη. Περιπαθέστατο τραγοῦδι κι' αὐτό, ἀλλὰ σὰν βάλσαμο παρηγορητικὸ, πού κάθε τόνος του σταλάζει σὰν παρηγοριᾶς θεῖο στάλαγμα στῆς καρδιᾶς τῆς ἀνοικτῆς πληγῆς καὶ τὸν ἀκούμητο πόνον τους γιὰ λίγο ἀποκοιμίζει... Ἡ γόνδoλa προχωρεῖ ἀπαλὰ καὶ ἡσυχᾶ, καὶ τοῦ ἔρωτος τὸ θεῖο τραγοῦδι ἀκούεται χωρὶς τρικυμίας καὶ πάθους βουγχατά, χωρὶς λυγμοὺς ὀδύνης, χωρὶς φωνῆς ἀπελπισίας.

Καὶ ἡ φαντασίαν πληνεμένη ἀπ' τὴ μελωδίαν τὴ

γλυκειά, πλάττει τέλεια τὴν εἰκόνα μιᾶς ἀληθινῆς εὐτυχίας, καὶ τὴν πιστεύει δυνατὴ τὴν ἀληθινὴ τὴν ἀπόλυτο εὐτυχίᾳ στὴ ζωὴ μας αὐτὴ τὴν πρόσκαιρη! Ἡ ψυχὴ ὕστερα ἀπὸ τόσου καιροῦ ἀπελπισμένο καὶ ἄσκοπο φτερούγισμα στοῦ κόσμου τὰ κενὰ, βρίσκει τέλος τὴν ψυχὴ πού ζητοῦσε, βρίσκει τὴν ἀγνὴ ἀδελφὴ τῆς πού ὅλοι οἱ ἅγιοι καὶ ἱεροὶ πόθοι τῆς θὰ ἦναι καὶ δικαίᾳ τῆς πόθοι... Νὰ ἡ τελεία εἰκόνα τῆς ἀληθινῆς εὐτυχίας πού παρουσιάζει τοῦ τραγουδιοῦ ἡ μελωδίᾳ ἡ γλυκειά στὴν φαντασίᾳ τὴν πλανεμένη. Νὰ ἡ μικρογραφία τοῦ Παράδεισου πού θὰ χτίσουν οἱ δύο ψυχές στὴ γῆ τὴν πρόσκαιρη ἐπάνω... Ἐκεῖ θὰ ζοῦν ἀδελφωμένες. Ἐκεῖ θὰ περνοῦν ζωὴ ἀνέφελη σὰν τῆς Βενετίας τὸν οὐρανὸ, ἀκύμαντη σὰν τὸ μαγικὸ τῆς κόλπου... Ἐκεῖ οἱ ὥρες θὰ κυλοῦν τόσῳ γλυκὰ καὶ ἡσυχᾶ στῆς ζωῆς τὸ λιμάνι, ὅπου ἄκοπα λάμνει ἡ γόνδολα τὰ ἀκίνητα νερὰ χωρὶς νὰ σηκώσῃ οὔτε τὸ μικρότερο κυματάκι... Ἐκεῖ δὲν θὰ τίς κλαίῃ ἡ ψυχὴ τίς ὥρες πού θὰ φεύγουν ἄμετρες καὶ δὲν θὰ τίς φωνάζῃ σὰν τὸν ποιητὴ νὰ σταματίσουν τὸ ἀσπλαχνό τους πέταγμα, νὰ διπλώσουν τ' ἀκούραστα φτερά τους...

Θὰ βαστάῃ αἰώνια ἡ μαγικὴ νυχτιά...

Ἡ γόνδολα λάμνει ἄκοπα τοῦ κόλπου τὰ νερὰ καὶ τὸ θεῖο τραγοῦδι φθάνει στὸ ἔπακρο τῆς περιπαθείας του, καὶ σὰν νὰ πλημμύρισε πλέον ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸν πλεονασμὸ τῆς εὐτυχίας, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ φωνάξῃ, καὶ μιὰ νότα παρθενικὴ ἀντηχεῖ στῆς νυχτιᾶς τὴν ἀκύμαντη ἡσυχίᾳ καὶ γαλήνῃ. Εἶνε πόνου κραυγὴ πού ξεσχίζει τὴν καρδιά. Γιατὶ καὶ τῆς εὐτυχίας ὁ πλεονασμὸς σὲ μιὰ πολὺ αὐαίσθητη ψυχὴ λυγμούς πάλιν θὰ φέρῃ.

Καὶ τὸ τραγοῦδι σβύνει μὲ γλυκὸ παράπονο, μὲ στεναγμὸ πονετικὸ, μὲ τὴν ὕστατη ἐπιθυμία νὰ χαθῇ νὰ σβύσῃ γιὰ πάντα ἡ ψυχὴ στὴν αἰωνιότητα, σιγὰ σιγὰ καὶ ἀκώδυνα ἐνῶ ἀκόμη τὴν βυκακλίζει τῆς εὐτυχίας τῆς ἡ μέθη.

Ὡ! ὅσοι νοιώθουν βαθεῖα πληγωμένη τὴν καρδιά τους καὶ θέλουν τοῦ πόνου τὴν ἀκούμητη ὀδύνη νὰ κοιμηθοῦν γιὰ λίγες στιγμές, ὥς τ' ἀκούσουν τὸ θεῖο Βενετικὸ τραγοῦδι!

ΛΥΡΑ.

ΓΛΩΣΣΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τὸ Ε. Α. ΡΟΪΔΟΥ

Ἀνατρέχοντες εἰς τὰ παλαιὰ χρόνια καὶ δημοσιεύοντες τὰς γλωσσικὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Ροΐδου. Ἐπιφυλακτόμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν καὶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ κ. Λασκάρου. Ἀλλοτε ἐδημοσιεύθησαν καὶ αἱ δύο μελέται εἰς τὴν «Κλειώ». Ἀλλὰ τοιαῦτα ἔργα εἶνε πάντοτε νέα καὶ οἱ ἀναγνώσται τῆς «Ἠρώς» ὅσοι δὲν ἠτύγησαν νὰ τὰ ἀναγνώσουν εἰς τὰς στήλας τῆς «Κλειώ» θὰ ἦναι πολὺ ἐυχαριστημένοι βέβαια ἀπὸ τὴν ἀναδημοσίευσιν αὐτὴν, εἰς τὴν ὁποίαν προβαίνομεν παρὰ τὸ πρόγραμμα μας.

Ὅτε πρὸ ἑκατῶν ἡδὲ ἑτῶν κατέβησαν τὸν κάλαμον μετὰ τὸ τέλος νεανικοῦ μου ἔργου, εἶχον σταθερὰν

ἀπόφασιν νὰ μὴ λάβω πλέον αὐτὸν εἰς χεῖρας διὰ τοὺς ἐξῆς δύο λόγους. τῶν ὁποίων τὸ βᾶσιμον δύσκολον φαίνεται μοι ν' ἀμφισβητηθῇ. Ὁ πρῶτος τούτων εἶναι, ὅτι κατὰ τὴν παρούσαν τῆς γλώσσης ἡμῶν κατὰστασιν οὐδὲ δύο μετὰξὺ δέκα αὐτοῦ ἰδεῶν δύναται ὁ γράφων νὰ μεταδώσῃ, δὲν λέγομεν ἀκριβῶς, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἐπαρκῶς, χωρὶς νὰ προσκρούσῃ εἰς τὴν ἀνάγκη τῆς χρήσεως λέξεως τινος ἢ γραμματικοῦ τύπου. ἡ ἐξορισθέντος τοῦ γραπτῶ ἡμῶν λόγου, ὡς δῆθεν χυδαίου, ἢ ἀρχαίζοντος καὶ ἀχρηστοῦ ἐν τῷ προφορικῷ. Κατ' ἀμφοτέρως δὲ ταύτας τὰς περιπτώσεις, εἴτε τὸ λεγόμενον καὶ μὴ γραφόμενον, εἴτε τὸ γραφόμενον καὶ μὴ λεγόμενον προτιμήσῃ ὁ συγγραφεὺς, ἀδύνατον εἶναι νὰ διατυπώσῃ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ ἀμιγῇ καὶ ἀμόλυντον ἀπὸ παντὸς περισπασμοῦ τῆς προσοχῆς ἐπ' αὐτὰς τὰς λέξεις, ἐνῶ αὐταὶ τότε μόνον δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐκπληροῦσαι τὸν προορισμὸν αὐτῶν, ὡσάκτις παρελαύνουσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀναγνώστου ἐντελῶς ἀπαρτήρητοι. Τοῦτο ὅμως εἶναι παρ' ἡμῖν κατ' ἐξαιρέσιν δυνατόν, μόνον ὡσάκτις ἐκ συμπτώσεως τύχῃσι πᾶσαι αἱ λέξεις ὁλοκληροῦ φράσεως κοινὰ καὶ ἀκριβῶς ὁμοίαι τὴν κλίσιν ἐν τε τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ σήμερον ἐλληνικῇ, τῇ λαλουμένῃ δηλ. καὶ οὐκ τῇ γραφομένῃ. Ὁ ἀναγνώσκων λ. γ., τράγος, ἰόκος, ἀετός, τὴν πέριδικα», προσέχει εἰς μὴν τὴν παρὰστασιν τῶν τοιούτων ζώων· ἀλλ' εἴτε αἰλουρος» γράψῃ τις εἴτε γάτος», εἴτε ἀπάτια», εἴτε αἰήσσα», εἴτε ὀ χῆν» εἴτε ὀ χῆγα», εἴτε αἰ περδিকা» εἴτε αἰ πέριξ» ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ ἐλαύσῃ τὴν προσοχὴν καὶ ἐπὶ τῷ ἀρχαϊκῷ ἢ τῷ δημώδεϊ τῆς λέξεως ἢ τῆς κλίσεως, τὰ οὐδὲν ἔχοντα κοινὸν πρὸς τὰ πτηνὰ καὶ τὰ τετράποδα ταῦτα, καὶ ἀμαυροῦντα τὴν καθαρότητα τῆς παρὰστασεως διὰ τῆς ἀναμείξεως ὅλως ἀσχετοῦ αὐτῇ γραμματικοῦ περισπασμοῦ. Ὅσάκτις καὶ κατ' ἐλάχιστον διαφέρουσιν ἀλλήλων, οἱ μὲν τύποι τῆς λαλουμένης ἐλαύνουσιν ἐρ' ἐαυτῶν, τὴν προσοχὴν, ὡς φέροντες τὸ στίγμα τῆς προγραφῆς ὑπὸ τῶν λογίων. οἱ δὲ τῆς ἀρχαίας ὡς νεκροί. Μόνον κατόρθωμα τῶν δῆθεν διορθωτῶν τῆς γλώσσης ὑπῆρξε ν' ἀτιμάσωσι καὶ νὰ κατὰστήσωσιν ἄχρηστον ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ τὸν πλοῦτον τῆς λαλουμένης, χωρὶς νὰ μεταδώσωσιν εἰς τοὺς ἐκταφέντας ἀττικισμοὺς ζωὴν πραγματικὴν, ἥτις διὰ μόνου τοῦ στόματος οὐκ καὶ τοῦ καλὰμου δύναται νὰ ἐμφυσηθῇ. Τὴν αὐτὴν δυσάρεστον αἰσθησιν κατήντησεν οὕτω νὰ προξενῇ εἰς ἡμᾶς καὶ ἡ προσθήκη καὶ ἡ παραλείψις τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ. καὶ ἡ χρῆσις καὶ ἡ ἀποφυγὴ τῆς δοτικῆς πλείστον ὀνομάτων, καὶ τὸ «σεῖα» καὶ τὸ «ῖμεια», καὶ ἡ «μέτη» καὶ ἡ «ρία», καὶ τὸ «ἐπρόσφερα» καὶ τὸ «προσήμερον» καὶ τὸ «ἐδάγκασα» καὶ τὸ «ἐδήξα», καὶ τὰ ἀναρίθμητα ἄλλα, μετὰ τῶν ὁποίων ταλαντεύεται ὁ γράφων, ὡς νεκρῶν θαλασσοπόρος μετὰξὺ Λαρυβίδεως καὶ Σαύλλης. Πᾶν τὸ μὴ ἀφορῶντος σχολαστικὸν ραί-